

ARTE DA IDADE MODERNA

Renascimento e Barroco

**"O nascimento de Venus",
de Sandro Boticelli**

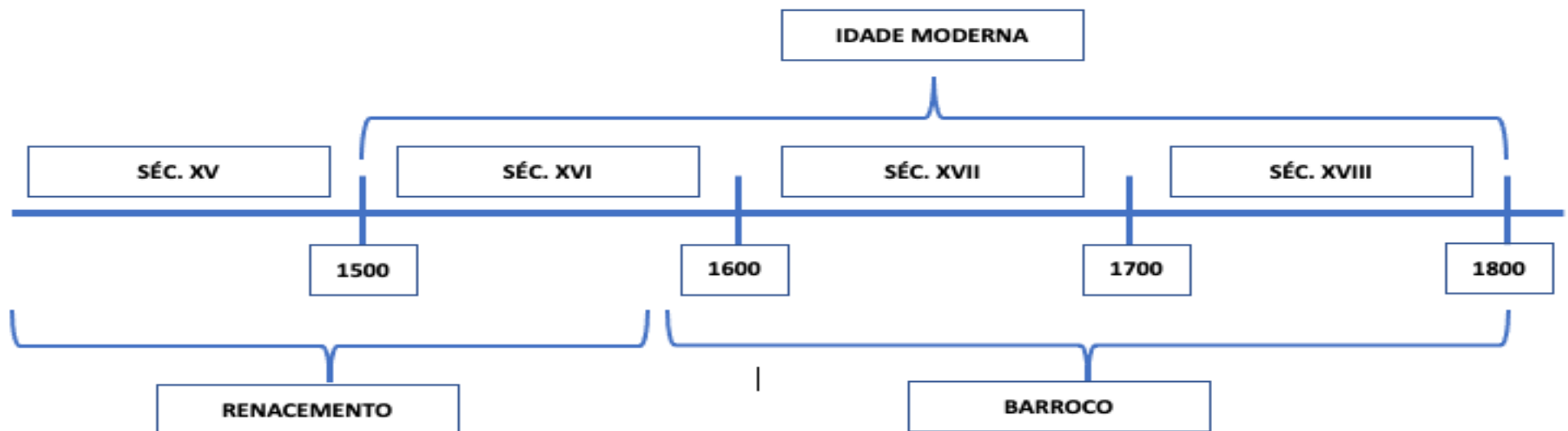
**"Vella fritindo ovos",
de Diego Velázquez**

INTRODUCCIÓN

Na idade moderna houbo diferentes estilos artísticos, sendo os mais representativos o "**estilo renacentista**" e o "**estilo barroco**"

O **estilo renacentista** desenvólvese a cabalo entre finais da Idade Media e o primeiro século da Idade Moderna

O **estilo do Barroco** nasce como resposta á reforma protestante e desenvólvese dende a primeira metade do século XVI ata mais alá do século XVII dependendo dos países.

O RENACEMENTO

Dende finais da Idade Media, ao tempo que se desenvolvía o humanismo, apareceu nas cidades italianas un novo estilo artístico, coñecido como Renacemento.

Sen embargo, noutros lugares de Europa, a arte gótico continuou existindo ata o século XVI en que foi substituído polo novo estilo chegado de Italia, adaptándose as particularidades de cada país, o que dou lugar a diferentes escolas.

CONCEPTO DE RENACEMENTO	O nome de Renacemento pretende dar a entender que se trata dun arte renovada. Os artistas do novo estilo consideraban a arte gótica como unha arte "inferior", e a súa proposta representaba un "renacer" da arte.
Para conseguir ese renacer, os artistas inspiráronse na Antigüidade clásica.	
ETAPAS	Na evolución do estilo distínguense dúas etapas: - o quattrocento: de 1400 a 1500 (século XV) - o cinquecento: de 1500 a 1600 (século XVI)
CARACTERÍSTICAS XERAIS PARA AMBAS ETAPAS	As dúas etapas comparten como características principais: redescubremento das formas grecorromanas, a exaltación da beleza na figura humana ou a procura da perfección técnica

**UNHA
ARTE DE
ARTISTAS
E
MECENAS**

Durante o Renacemento os artistas aprendían as técnicas en talleres dirixidos por mestres como na Idade Media, pero a gran diferenza era que **estaban recoñecidos socialmente** e asinaban as súas obras.

Os mellores de entre todos eles foron considerados **xenios**.

Ademais moitos deles eran **polifacéticos**, é dicir, dominaban varias artes, como foron Leonardo da Vinci ou Miguel Anxo Buonarroti.

Estes e outros puideron exercer o seu traballo gracias aos **mecenas**, personaxes importantes (príncipes, ricos burgueses...) que pagaban e financiaban aos artistas para que crearan novas obras. Dous exemplos de mecenas destacados son a **familia Medicis**, que gobernaba Florencia, ou **os Papas de Roma**, que gracias ao seu mecenazgo puideron embelecer as súas cidades

O BARROCO

ORIXE

Como o Renacemento, o Barroco tamén comeza en Italia en torno ao século XVII, e foi o estilo dominante en Europa ata mediados do século XVIII

Foi un estilo escollido pola Igrexa Católica para apoiar a Contrarreforma relixiosa que saíu do Concilio de Trento.

Igualmente foi un estilo moi ben aceptado polas monarquías absolutistas, que tentaban transmitir a súa grandeza nos seus palacios

O Barroco rompeu cos principios renacentistas das proporcións e o equilibrio; os seus artistas optaron pola estética do exceso e a teatralidade para impresionar e conmover, empregando así o estilo cun marcado carácter propagandístico

ARQUITECTURA DO RENACEMENTO.

A arquitectura do renacemento caracterízase porque recuperou as formas da arquitectura grega e romana.

- Algúns **elementos construtivos característicos**: arcos de medio punto, emprego de columnas, frontón triangular e cúpulas.
- **Resultado final dos edificios**: proporcionalidade, escala humana, simetría, horizontalidade, harmonía, simplicidade...

INICIO DA ARQUITECTURA RENACENTISTA

Tómase como referencia a **construción da cúpula da catedral de Florencia** por Filippo Brunelleschi entre os anos 1420 e 1436

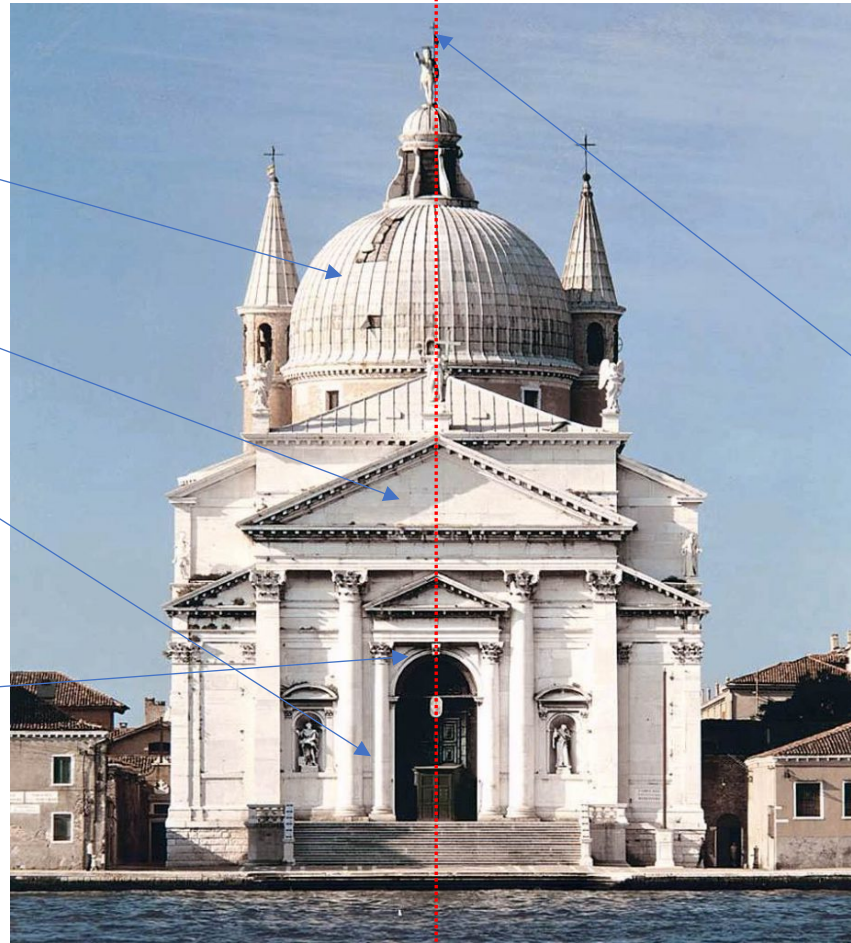
Este edificio amosa á perfección as características da arquitectura clásica, cando se di que se inspira na arquitectura clásica e que recupera elementos constructivos propios dos edificios gregos e romanos.

EMPREGO DA CÚPULA

FRONTÓN TRIANGULAR

COLUMNAS CLÁSICAS

ARCO DE MEDIO PUNTO

PROPORCIONALIDADE

SIMETRÍA

HARMONÍA

Iglesia del Redentore en Venecia

PRINCIPALES ARQUITECTOS E EDIFICIOS DESTACADOS

FILIPPO BRUNELLESCHI

Cúpula catedral de Florencia

Basílica de San Lorenzo en Florencia

LEON BATISTA ALBERTI

Palacio Rucellai

Santa María Novella

BONATO BRAMANTE

Templete san Pietro in Montoro

MIGUEL ANJO BUONARROTI

Cúpula de San Pedro del Vaticano

ARQUITECTURA RENACENTISTA EN ESPAÑA

O estilo gótico mantívose durante todo o século XV e a arquitectura renacentista non chegou aos reinos hispánicos ata o século XVI

Nos edificios renacentistas hispanos pódense diferenciar **3 subestilos**:

PLATERESCO

PURISTA

HERRERIANO

ESTILO PLATERESCO	• Primeiro terzo do século XVI. • Chamóuselle así polo parecido da decoración que adornaban as fachadas co traballo dos ourives e os prateiros. A decoración consiste nunha repetición de relevos de tipo vexetal xunto con esculturas, medallóns... A cidade de Salamanca acolle moitas obras baixo este estilo (fachada da universidade, casa das cunchas...)
ESTILO PURISTA	• Segundo terzo do século XVI. • Caracterízase pola simplificación das formas e unha maior inspiración na Antigüidade clásica, resaltando o emprego de columnas, arcos de medio punto... A diferenza do estilo anterior son edificios máis sobrios e menos decorados. O exemplo característicos deste estilo sería o Palacio de Carlos I, construído no recinto da Alhambra de Granada
ESTILO HERREIRANO	• Último terzo do século XVI. • Predomina a sobriedade e destaca pola simplicidade e austeridade, practicamente sen elementos decorativos. O gran exemplo de edificios deste estilo foi o Palacio de San Lorenzo de El Escorial, mandado construír por Felipe II

ARQUITECTURA BARROCA

O arquitectos do barroco **tentaron deslumbrar ao espectador**, para o cal construíron os seus edificios coas seguintes **características**:

- **Emprego dos elementos clásicos con gran liberdade**: muros curvados, frontóns partidos, columnas xigantes...
- **Predominio da curva sobre a recta** (mesmo se chega a retorcer as columnas, coñecidas como "**columnas salomónicas**")
- Crearon **efectos luminosos nos muros mediante entrantes e saíntes**.
- Construción con **materiais ricos** (mármore, bronce...) **para dar sensación de ostentación**.
- **Riqueza decorativa**
- Planta elípticas, ovais e de formas xeométricas complicadas

O centro do Barroco foi a cidade de Roma, onde os Papas remodelaram a cidade como centro da cristandade. Nelas atopamos **grandes exemplos** deste estilo como a **praça de San Pedro do Vaticano (Bernini)** ou a **igreja de San Carlo das Qatro Fontes (Borromini)**

CATEDRAL DE SAN PEDRO, ROMA E PRAZA DO VATICANO

IGLESIA DE
SAN
CARLOS DE
CATRO
FONTES,
ROMA

O novo estilo foi imitado **noutros territorios**, destacando exemplos como o **Palacio de Versailles (Francia)**, a **Catedral de San Pablo (Londres)** ou a igreja de San Carlos Borromeo (Viena)

**IGLESIA DE SAN CARLOS
BORROMEO, VIENA**

**CATEDRAL DE
SAN PABLO,
LONDRES**

**PALACIO DE
VERSALLES,
PARIS**

**MUROS
CURVADOS**

**XOGO DE
ENTRANTES E
SAÍNTES**

**RIQUEZA
DECORATIVA**

**COLUMNAS
XIGANTES**

**FRONTÓN
PARTIDO**

**COLUMNAS
SALOMÓNICAS
(RETORCIDAS)**

O URBANISMO NO BARROCO

Durante o Barroco, adquiriu moita importancia o **urbanismo**; é dicir, a **arte de planificar e deseñas as prazas e rúas das cidades**.

O Urbanismo foi empregado polos gobernantes para embelecer as súas cidades e demostrar o seu poder; para elo...

- **Creáronse grandes prazas** (San Pedro do Vaticano, praza Vendome en París, praza maior de Madrid...)
- **Construíronse grandes avenidas** que unían os principais puntos da cidade.
- **Decoración do espazo público** por medio de fontes, obeliscos, estatuas...
- **Importancia dos xardíns, para resaltar a beleza dos edificios**. Entre os exemplos mais destacados están os xardíns do Palacio de Versailles ou as Tullerías, ambos en Francia.

ESCULTURA DO RENACEMENTO.

A escultura experimentou un profundo cambio respecto da escultura medieval

CARACTERÍSTICAS PRINCIPAIS DAS ESCULTURAS RENACENTISTAS

A figura humana convértese no centro da representación escultórica (inspiración grecorromana)

Exaltación do ideal de beleza: preocupación por acadar as **proporcións** humanas

Estudo da anatomía humana, polo que na maior parte das obras a figura humana aparece espida

Enriquecemento da temática: ademais das obras relixiosas, que perden protagonismo, **aparece moito interese por representar temas da mitoloxía clásica**, retratos...

Desenvolvemento de diversos xéneros como estatuas, bustos, relevos...

A nivel de materias destaca a **volta ao emprego de bronce e mármore**, ademais de pedra; perde interese a madeira

Nesta escultura pódense apreciar as características básicas da escultura renacentista

ESTUDO DA ANATOMÍA

FIGURAS ESPIDAS

**NOVOS TEMAS:
MITOLOXÍA GREGA**

**DAVID TRAS VENCER A
GOLIAT**

IDEAL DE BELEZA

**PROCURA DAS
PROPORCIÓNS**

**NOVOS MATERIAIS:
BRONCE**

David, de Donatello

PRINCIPALES ESCULTORES E OBRAS DESTACADAS

GHIBERTI

Portas do baptisterio de Florencia

DONATELLO

David

Condotiero Gattamelata

MIGUEL ANXO BUONARROTI

Piedade do Vaticano

Moisés

David

Tumba de Lorenzo de Medici

ESCULTURA BARROCA

CARACTERÍSTICAS

- Gran variedade de posibilidades: retratos, sepulcros, fontes...
- Temas: **priman os relixiosos**, pero tamén hai moitos exemplos doutro tipo (mitolóxicos, retratos...)
- **Representacións realistas**. Aspírase á representación exacta do retratado, e non so nos seus aspectos físico, senón tamén o seu carácter.
- Os personaxes amosan **sentimentos moi intensos**, exaxerando os xestos e posturas.
- As figuras dan **sensación de movemento e dinamismo**.
- As dobreces na roupa permiten acentuar os **contrastes de luces e sombras**.
- **Búscase a teatralidade**, polo que algunhas esculturas foron concibidas para ser vistas nun espazo concreto, como se se tratase dunha escena de teatro.

PINTURA DO RENACEMENTO.

A pintura renacentista reflexou o antropocentrismo que caracterizaba ao humanismo e representa unha gran cambio fronte á forma de pintar medieval.

PRINCIPAIS INNOVACIÓNS

O ser humano convértese no centro das obras, tratando de representar unha **beleza idealizada**

Búsqueda da perfección técnica, gracias a aplicación de **novas técnicas como a perspectiva, o sfumato e o escorzo** (técnicas que permiten representar as tres dimensións)

Especial atención ao **uso das cores e da luz**

As composicións son mais elaboradas, con **predominio dunha disposición triangular**

Xeneralízase a técnica do óleo nos cadros de cabalete; o fresco mantense para a decoración das habitacións dos palacios e os teitos e paredes de igrexas.

Novos temas: predominan temas como a mitoloxía, a natureza, os retratos e escenas da vida cotiá.

Perspectiva

Modo de representar os obxectos nunha superficie plana, de modo que dean sensación de profundidade, recreando tres dimensións onde só hai dúas. O punto no horizonte no que parecen converxer todas as liñas chámase **punto de fuga**.

Rafael Sanzio, *Os desposorios da Virxe* (1504).

Escorzo

Técnica pictórica que se utiliza para representar figuras situadas nun plano perpendicular ao lenzo. Para iso dimiñúense as proporcións en perspectiva.

A. Mantegna, *Cristo morto*
(c. 1489).

Sfumato

Pintura de contornos difuminados. Consiste en rebaixar os tons dunha composición para lograr certo aspecto de distancia.

Leonardo da Vinci, *A Gioconda*
ou *Mona Lisa* (1506).

Pescuda palabras
clave do Renacemento

1

Centralidade

O personaxe principal ocupa a posición central.

2

Tradición clásica

O corpo de Venus imita a postura típica das esculturas clásicas.

3

Luz

Sobre a figura central para destacala.

4

Beleza idealizada

Corpo espido, elegante e harmónico.

5

Perfección técnica

Excelencia na execución do debuxo.

6

Cores

Os verdes e azuis atenuados contrastan coas cores cálidas das figuras ou do manto.

7

Tema mitolóxico

Personaxes da mitoloxía clásica.

S. Botticelli, *O nacemento de Venus* (1482-1484).

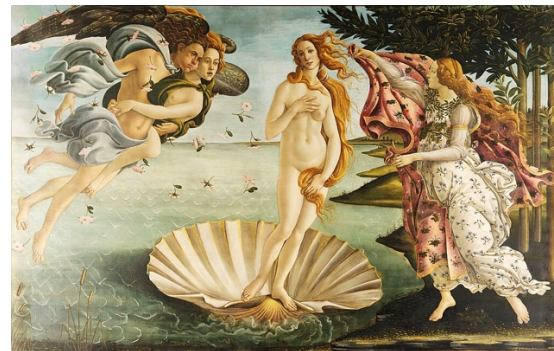
Quen é quen?
Identifica os personaxes

PRINCIPALES PINTORES E OBRAS DESTACADAS

SANDRO BOTICELLI

A primavera

O nascimento de Venus

LEONARDO DA VINCI

A última cea

A Gioconda

RAFAEL SANZIO

A escola de Atenas

Os desposorios da Virxe

A Virxe do "jilguero"

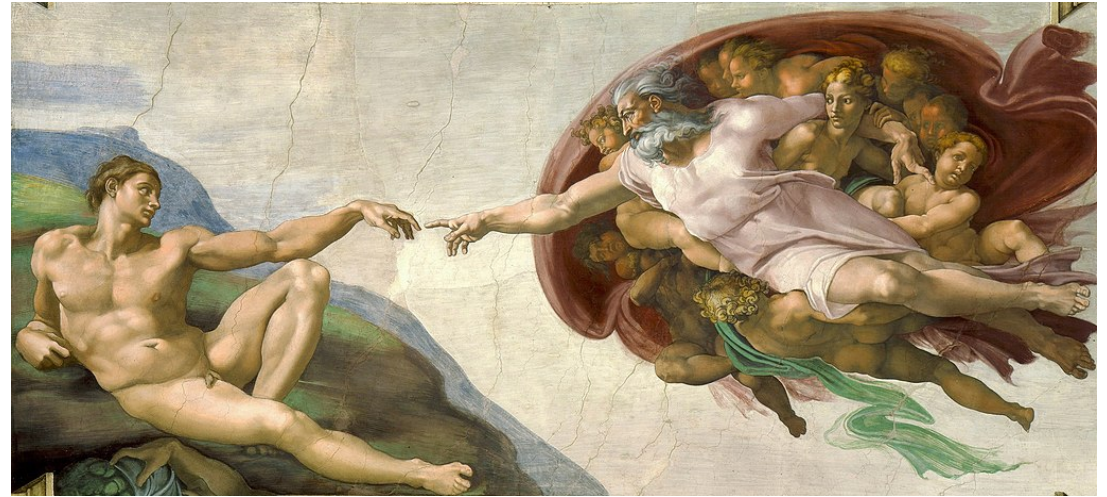
MIQUEL ANXO BUONARROTI

O papa Xulio II

O santo enterro

Adán e Deus (Fresco da Capela Sixtina)

ALBERTO DURERO

Autorretrato

Lebre xoven

Adán e Eva

ESCULTURA E PINTURA RENACENTISTA EN ESPAÑA

A escultura e a pintura tamén imitaron as novas formas italianas. Sen embargo, os temas principais seguiron sendo relixiosos, en lugar dos mitolóxicos; pero as figuras representadas destacan pola súa profunda espiritualidade.

ESCULTURA

A nivel de materiais mantense o uso de madeira policromada para as figuras exentas; os sepulcros constrúense en pedra e mármore

PINTURA

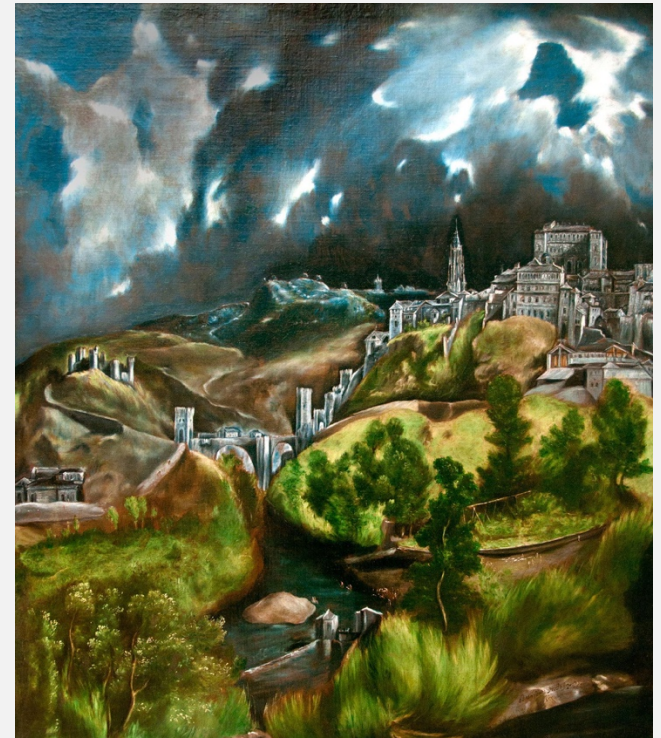
Destacan as obras de temáticas relixiosa e os retratos. Por riba de todos os pintores **destaca O Greco**, pintor de orixe grega que realiza a maior parte da súa obra na Península. A súa pintura é moi **característica pola representación de figuras alongadas, que parece que se deforman, e pola complexidade das composicións e o xogo de luces e sombras.** Sitúase a medio camiño entre a pintura renacentista e o barroco.

Martirio de San Lourenzo

Enterro do Conde de Orgaz

Vista de Toledo

PINTURA BARROCA

PAISAXE

CARACTERÍSTICAS

- **Temas moi variados:** escenas relixiosas, mitolóxicas, cotiás, retratos... Ademais **introdúcense novas temáticas como paisaxes e bodegóns.**
- **Realismo**, (as persoas son representadas como son e non idealizadas)
- **Importancia da técnica do claroscuro** (combinar zonas intensamente iluminadas con outros en sombra, creando fortes contrastes)
- **Movemento** (logrado mediante xestos bruscos)
- **Composicións asimétricas**, con moitos personaxes en posturas diferentes.
- **Sentimentos moi intensos**, reflectidos nos rostros dos personaxes.

BODEGÓN

PAISAXE

RETRATO

REALISMO

CLAROSCURO

AS DIFERENTES ESCOLAS EUROPEAS

O diferente tratamento que se lle dou á pintura no Barroco fai que se poidan diferenciar distintas escolas.

ESCOLA ITALIANA

Tivo moita importancia a temática relixiosa, pois era esta institución quen patrocinaba aos pintores.

O pintor mais destacado foi **Caravaggio, o mestre do tenebrismo (claroscuro**

ESCOLA HOLANDESA

Neste territorio a pintura estivo condicionada **polos gustos da a burguesía** que era quen encargaba as obras.

O pintor mais destacado foi **Rembrandt (destacou no realismo dos seus retratos)**
Xunto a el, outros como **Vermer** ou **Hals (escenas da vida burguesa con gran mestría)**

ESCOLA FLAMENGA

Destacou polo emprego de cores cálidas e un gran naturalismo.

O mais destacado representante foi **Rubens, cuas obras amosan un grande dinamismo e un rico colorido.**

CARAVAGGIO

TEMÁTICA RELIXIOSA:ASESINATO DE HOLOFERNES POR JUDIT

ESCOLA ITALIANA. TENEBRISMO: GUSTO POLO CLAROSCURO

SÍNDICO DO GREMIO DE PAÑEROS

ESCOLA HOLANDESA. REMBRANDT

RETRATO DE GRUPO. RESPONDE AOS INTERESES POR SE REPRESENTADOS DA BURGUESÍA

"O XUÍZO DE PARIS", RUBENS. ESCOLA FLAMENCA

TEMA MITOLÓXICO

RIQUEZA NO EMPREGO DE CORES E SENSUALIDADE

O BARROCO EN ESPAÑA

A gran calidade e cantidade de produción artística e cultural que se vive nos reinos hispánicos dende mediados do século XVI fai que se este periodo sexa coñecido como o Século de Ouro. As distintas disciplinas experimentaron un grande esplendor, especialmente na produción literaria, con autores como Cervantes, Góngora, Quevedo ou Lope de Vega.

ARQUITECTURA BARROCA EN ESPAÑA

- Os edificios españois foron construídos con **materiais pobres** (ladrillo, cachotería) pero realzadas a través dunha **exuberante decoración**. Deste período destacan sobre todo as igrexas, pero tamén as prazas maiores típicas do interior peninsular.
- Artistas destacados foron os **irmáns Churriguerra**, que desenvolveron o **estilo churrigueresco**, e que se caracteriza polo **exceso de decoración**, especialmente nas fachadas dos edificios. Outro arquitecto moi destacado desta época foi **Fernando Casas Novoa**, autor da fachada do Obradoiro na Catedral de Santiago.

Estilo churrigueresco

Fachada Catedral de Santiago

Praza Maior de Salamanca

ESCULTURA BARROCA EN ESPAÑA

- No que se refire aos temas dominantes, son de carácter relixioso. Predominan as imaxes para procesións, elaboradas en **madeira policromada**. Destas tallas destaca a súa **expresividade e o dramatismo** que transmiten.
- O autor mais destacado foi **Gregorio Fernández**, que se especializou nas tallas de Cristo en diferentes momentos da Paixón.

GREGORIO FERNANDEZ.

PINTURA BARROCA EN ESPAÑA

- Esta foi a disciplina artística na que España acadou maior protagonismo. A pintura actuou como **altavoz da Contrarreforma**, polo que predominaron as obras relixiosas. A escola española caracterizouse polo **realismo e a emotividade** dos seus cadros.
- Foron moitos os pintores destacados, pero ningún chegou ao recoñecemento internacional de **Diego Velazquez**; xunto a el, aparecen **Diego Rivera, Francisco de Zurbarán e Bartolomé Esteban Murillo** (autor de numerosas Virxes co Neno)

DIEGO VELAZQUEZ. AS MENINAS (A FAMILIA DE FELIPE IV)

DIEGO RIVERA

FRANCISCO DE ZURBARÁN

BARTOLOMÉ ESTEBAN MURILLO